

**פרשת שמות תשע"ח**  
**וירא בסבלותם**

שמות פרק ב

(יא) וַיְהִי בַּיָּמִים הֵהֵם וַיַּגְדֵּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל אָחִיו וַיֵּרָא בְּסַבְלֹתָם וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרִי מִכָּה אִישׁ עִבְרִי מֵאֶחָיו : (יב) וַיִּפֶן כֹּה וְכֹה וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ וַיִּזַּךְ אֶת הַמִּצְרִי וַיִּטְמְנֵהוּ בַּחֹל : (יג) וַיֵּצֵא בַּיּוֹם הַשְּׂנִי וְהָיָה שְׁנֵי אֲנָשִׁים עִבְרִים נָצִים וַיֵּאמְרוּ לְרִשָּׁע לָמָּה תִּפְּהָ רַעַף : (יד) וַיֵּאמְרוּ מִי שָׂמְךָ לְאִישׁ שֶׁר וְשִׁפְט עָלֵינוּ הַלְהַרְגֵנִי אֵתְּהָ אִמְרוּ כִּפְאֶשֶׁר הִרְגֵּת אֶת הַמִּצְרִי וַיֵּרָא מֹשֶׁה וַיֵּאמְרוּ אֲכֹן נוֹדַע הַדָּבָר : (טו) וַיִּשְׁמַע פְּרַעְהָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּבְקֶשׁ לְהַרְגֵּת אֶת מֹשֶׁה וַיִּבְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פְרַעְהָ וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ מִדְיָן וַיֵּשֶׁב עַל הַבְּעָרָה :

רש"י

(יא) **ויגדל משה** - והלא כבר כתיב ויגדל הילד (פסוק י) אמר רבי יהודה ברבי אלעאי הראשון לקומה והשני לגדולה, שמינהו פרעה על ביתו: **וירא בסבלותם** - נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם: **איש מצרי** - נוגש היה, ממונה על שוטרי ישראל והיה מעמידם מקרות הגבר למלאכתם: **מכה איש עברי** - מלקהו ורודהו. ובעלה של שלומית בת דברי היה, ונתן בה עיניו, ובלילה העמידו והוציאו מביתו, והוא חזר ונכנס לבית ובה על אשתו, כסבורה שהוא בעלה, וחזר האיש לביתו והרגיש בדבר, וכשראה אותו מצרי שהרגיש בדבר, היה מכהו ורודהו כל היום: (יב) **ויפן כה וכה** - ראה מה עשה לו בבית ומה עשה לו בשדה. ולפי פשוטו כמשמעו: **וירא כי אין איש** - עתיד לצאת ממנו שיתגייר: (יג) **שני אנשים עברים** - דתן ואבירים הם שהותירו מן המן: **נצים** - מריבים: **למה תכה** - אף על פי שלא הכהו, נקרא רשע בהרמת יד: **רעף** - רשע כמותד: (יד) **מי שמך לאיש** - והרי עודך נער: **הלהרגני אתה אמר** - מכאן אנו למדים שהרגו בשם המפורש: **וירא משה** - כפשוטו. ומדרשו דאג לו על שראה בישראל רשעים דלטורין, אמר מעתה שמא אינם ראויין להגאל: **אכן נודע הדבר** - כמשמעו. ומדרשו נודע לי הדבר שהייתי תמה עליו, מה חטאו ישראל מכל שבעים אומות להיות נרדים בעבודת פרך, אבל רואה אני שהם ראויים לכך: (טו) **וישמע פרעה** - הם הלשינו עליו: **ויבקש להרג את משה** - מסרו לקוסטינר להרגו, ולא שלטה בו החרב, הוא שאמר משה (יח ד) ויצילני מחרב פרעה: **וישב בארץ מדין** - נתעכב שם, כמו (בראשית לו א) וישב יעקב: **וישב על הבאר** - לשון ישיבה, למד מיעקב שנדווג לו זוווגו על הבאר:

רמב"ן  
(יד) **הלהרגני אתה אמר** - מכאן אנו לומדים שהרגו בשם המפורש. לשון רש"י. ומדרש רבותינו הוא (שמו"ר א לה). ואני תמה, אם כן מי הגיד לרשע כי משה הרגו. אולי סמך ידו עליו ויקללהו בשם ה', וזהו ויך. או מפני שנפל מת לפניו פחד משה שיעלילו עליו וקברו בחול, וראה אותו עושה כן, וידע שהוא הגורם או חשב שהרגו בחרב כי לא ראה רק הקבורה. ועל דרך הפשט אומרים (המפרשים, ראב"ע כאן והרד"ק בספר השרשים שרש אמר) כי "אתה אומר" פירושו חושב, כי מצינו אמירה על מחשבת הלב, אמרתי אני בלבי (קהלת ב א), אמרתי טוב ממנו הנפל (שם ו ג). ואין בכאן צורך לזה, כי אמר מי שמך לאיש שר ושופט עלינו, אם בעבור שאתה חפץ להרגני כאשר הרגת המצרי אתה מוכיח אותי ואומר למה תכה רעך:

בהרמת יד: **רעף** - רשע כמותד: (יד) **מי שמך לאיש** - והרי עודך נער: **הלהרגני אתה אמר** - מכאן אנו למדים שהרגו בשם המפורש: **וירא משה** - כפשוטו. ומדרשו דאג לו על שראה בישראל רשעים דלטורין, אמר מעתה שמא אינם ראויין להגאל: **אכן נודע הדבר** - כמשמעו. ומדרשו נודע לי הדבר שהייתי תמה עליו, מה חטאו ישראל מכל שבעים אומות להיות נרדים בעבודת פרך, אבל רואה אני שהם ראויים לכך: (טו) **וישמע פרעה** - הם הלשינו עליו: **ויבקש להרג את משה** - מסרו לקוסטינר להרגו, ולא שלטה בו החרב, הוא שאמר משה (יח ד) ויצילני מחרב פרעה: **וישב בארץ מדין** - נתעכב שם, כמו (בראשית לו א) וישב יעקב: **וישב על הבאר** - לשון ישיבה, למד מיעקב שנדווג לו זוווגו על הבאר:

שמות רבה - פרשה א

[ל] ... הלהרגני אתה אומר, אתה מבקש לא נאמר אלא אתה אומר מכאן אתה למד ששם המפורש הזכיר על המצרי והרגו, כיון ששמע כן נתיירא מלשון הרע, ויאמר אכן נודע הדבר, רבי יהודה בר רבי שלום בשם ר' חנינא הגדול ורבותינו בשם רבי אלכסנדר אמרו, היה משה, מהרהר בלבו ואומר מה חטאו ישראל שנשתעבדו מכל האומות, כיון ששמע דבריו אמר לשון הרע יש ביניהן היאך יהיו ראויין לגאולה לכך אמר אכן נודע הדבר עתה ידעתי באיזה דבר הם משתעבדים.

ליקוטי הלכות ברכת השחר הלכה ה

[צא] ועל כן מתחילין ביום הכפורים כל נדרי וכו'. ... כי כל התרת נדרים הוא בכח משה רבנו שהוא הראשון שנתן לנו את התורה ואליה גלה השם יתברך סוד נדרים והתרתן על ידי החרטה לפני החכם וכו' שזה סוד התשובה שעקרה היא החרטה. ועל כן איתא במדרש על פסוק (שמות ב) וירא בסבלותם שמשה רבנו נתן לב על סבלות בני ישראל בגלות ואז אמר לו השם יתברך שעל ידי זה יזכה לפרשת נדרים וכו'. והדבר פליאה ותמוה מאד, מה שיכות יש דיקא לפרשת נדרים לענין מרירת הגלות. אך משה ראה מרירת הגלות ונתן לב לזה, וראה שעקר הגלות על ידי עונות ישראל ועקר התקון על ידי תשובה. ועקר העכוב של התשובה הוא המחלקת של החולקים עליו שמתגברים כנגדו מאד כמו שכתוב אכן נודע הדבר, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שמות רבה פרק א) שנודע לו סוד הגלות שהוא בשביל החולקין והדלטורין. הינו שהבין שהיה לו כח להשיב ישראל בתשובה. כי רב המון בני ישראל היו שומעים אליו, אך עקר העכוב הוא על ידי בחינת דתן ואבירים שעומדים כנגדו בכל פעם כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם) כל מקום שנאמר נצים נצבים, אינם אלא דתן ואבירים. וכן הוא בכל דור ודור. על כן כשראה השם יתברך שמשה נותן לב לזה להצטער בצרתם ורואה היטב בסבלותם ואיך שקשה מאד לתקן ולגאלם, על כן גלה לו השם יתברך סוד פרשת נדרים שבזה הראה לו הכח של הצדיקים והכשרים שבישראל שבכל דור ודור שהם בחינת מקנאי קנאת ה' צבאות בחינת פנחס. כי נדרים הם בבחינת מקנאי קנאת ה' צבאות שהוא בחינת צדקה. דהינו כמו הנודר איזה נדר בשביל פרישות שהוא מחמת שרואה שיצרו רוצה להתגבר עליו, על כן הוא קופץ ונשבע או נודר ואוסר עליו גם את המתיר בשביל פרישות ועל ידי זה יש לו כח יותר להתגבר כנ"ל. כמו כן הוא המקנא קנאת ה' צבאות כמו פנחס שראה גדל הקלקול אז, ולא היה מי לעמד נגד עשרים וארבעה אלף וכו'.